

MARIANA MARINESCU

Metodica predării
Științelor naturii/Geografiei
în învățământul primar

CUPRINS

CUVÂNT CĂTRE CITITOR.....	9
---------------------------	---

CAPITOLUL 1

ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR ROMÂNESC ÎN PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA ȘTIINȚELOR NATURII/GEOGRAFIEI ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICĂ – ABORDARE SINTETICĂ	13
1.1. <i>Câteva considerații generale privind locul educației în învățământul primar</i>	14
1.2. <i>Progrese actuale ale Științelor naturii/Geografiei</i>	15
1.3. <i>Relațiile dintre Didactica generală și Didactica Științelor naturii/ Geografiei</i>	19
1.4. <i>Relația obiective–competențe</i>	21
1.4.1. <i>Delimitări conceptuale</i>	21
1.4.2. <i>Relația obiective–competențe – abordare sintetică</i>	25
1.4.3. <i>Considerații generale privind trecerea de la modelul proiectării curriculare centrat pe obiective la cel centrat pe competențe</i>	27
1.5. <i>Considerații generale privind curriculumul Științelor naturii/Geografiei</i>	29

CAPITOLUL 2

FORME DE ORGANIZARE A PROCESULUI INSTRUCTIV-EDUCATIV	36
2.1. <i>Definire și tipologie</i>	37
2.1.1. <i>Activități frontale</i>	37
2.1.2. <i>Activități pe grupe</i>	38
2.1.3. <i>Activități individuale</i>	39
2.2. <i>Lecția și problematica sa specifică</i>	43
2.2.1. <i>Definirea conceptului de lecție</i>	43
2.2.2. <i>Categoriile și variantele de lecții cu care se operează în practica instruirii la disciplinele Științele naturii/Geografie</i>	46
2.2.3. <i>Cerințele generale ale conceperii, organizării, proiectării și desfășurării lecțiilor</i>	48
2.3. <i>Alte forme de organizare a instruirii la disciplinele Științele naturii/ Geografie</i>	50
2.3.1. <i>Excursia școlară</i>	50
2.3.2. <i>Vizitele didactice</i>	59
2.4. <i>Aplicații practice privind cunoașterea mediului</i>	60

CAPITOLUL 3

PROIECTAREA DEMERSURILOR INSTRUCTIV-EDUCATIVE LA MICRONIVEL ÎN PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA ȘTIINȚELOR NATURII/GEOGRAFIEI	68
3.1. <i>Ce este proiectarea didactică?</i>	68
3.2. <i>Demersurile proiectării instruirii la micronivel pedagogic</i>	70
3.2.1. <i>Lectura personalizată a programelor școlare și a manualelor școlare</i>	70
3.2.2. <i>Elaborarea planificării calendaristice (orientative)</i>	71

3.2.3. Efectuarea proiectării secvențiale, pe termen scurt (a unităților de învățare și a lecțiilor/activităților didactice)	71
--	----

CAPITOLUL 4

EVALUAREA DIDACTICĂ ÎN PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA

ȘTIINȚELOR NATURII/GEOGRAFIEI	91
4.1. <i>Câteva considerații generale privind Teoria și practica evaluării didactice în cadrul disciplinelor Științele naturii/Geografie</i>	91
4.2. <i>Delimitări conceptuale: strategii, metode, tehnici, probe/instrumente de evaluare, itemi (pedagogici)</i>	94
4.3. <i>Metode de evaluare, tehnici și instrumente de evaluare</i>	95
4.3.1. Clasificarea și caracteristicile metodelor de evaluare	95
4.3.2. Tipuri de itemi pedagogici	100
4.3.3. Exemple de itemi potriviți pentru a evalua activități complexe (aplicații)	103

ANEXE	109
--------------------	-----

LISTA FIGURILOR ȘI TABELELOR	120
---	-----

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ	121
------------------------------------	-----

1.1. CÂTEVA CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND LOCUL EDUCAȚIEI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Educația capătă în zilele noastre dimensiunile unui proiect universal, cel mai vast și cu perspectiva cea mai largă. *Educația* este un ansamblu de acțiuni desfășurate în mod deliberat într-o societate, în vederea transmiterii și formării la noile generații, a experienței de muncă și de viață, a cunoștințelor, a deprinderilor, comportamentelor și valorilor acumulate de omenire până în acel moment.

Menirea *educației* de a pregăti *elevul de azi* (din învățământul primar) pentru ziua de mâine este dificilă, cu atât mai mult cu cât nu este vorba despre un viitor pe care să îl cunoaștem în totalitatea sa, ci de unul schițat, proiectat, anticipat, având în vedere schimbările rapide și profunde din lumea contemporană. Anticiparea și explorarea viitorului, nu se pot realiza pornind de la simpla realizare a unei singure dimensiuni sociale, prin realizarea de extrapolări și generalizări, fără să se țină cont de celelalte realități sociale. Dimpotrivă, este vorba despre *acțiuni complexe, interdisciplinare*, care se bazează pe adoptarea *viziunii sistemice*, care are nu doar avantajul de a face problemele mai „transparente”, ci și acela de a permite realizarea de analize riguroase, obiective și de a conduce la identificarea unor soluții pertinente.

Schematic, termenul de *educație* poate fi redat sub următoarea formă:

Educație = formare, modelare, pregătire, ajutorare, sprijinire, stimulare.

La începutul acestui mileniu, orientările în *didactica modernă*, din cadrul învățământului primar, reprezintă un teren într-o perpetuă mișcare, care atrage atenția prin ameliorarea calității educației de bază, în așa fel încât fiecare educator să fie suficient de bine pregătit pentru a participa la realizarea unui învățământ primar românesc modern aliniat la standardele europene.

Noile orientări obligă la regândirea unor componente sau principii pedagogice, la un anumit tip de abordare a conținuturilor (acestea pot fi și preluate și convertite de educator în spațiul cultural virtual), la noi modalități de pregătire a formatorilor, la noi politici educative proiectate la un moment dat în societate.

„*Instruirea și educarea nu pot fi separate decât artificial, instruirea nu reprezintă un scop în sine, finalitatea ei constă în modelarea tuturor dimensiunilor personalității.*”

Sursă bibliografică: Miron Ionescu; Mușata Bocoș, (2009), *Tratat de didactică modernă*, Editura Paralela 45, p. 27.

2.2.3. Cerințele generale ale conceperii, organizării, proiectării și desfășurării lecțiilor

În întreaga *activitate de concepere, organizare, proiectare și desfășurare* a lecțiilor este necesar să se aibă în vedere cunoașterea și aplicarea adecvată și creatoare a principiilor și strategiilor didactice, urmărindu-se obținerea unui nivel de performanțe calitativ ridicate și o eficiență sporită în pregătirea elevilor.

Important

Referitor la *cerințele generale ale conceperii, organizării, proiectării și desfășurării lecțiilor*, vom prezenta câteva etape:

- cunoașterea locului și importanței specifice disciplinei de învățământ în pregătirea elevilor, în funcție de clasa (anul de studiu), profilul și specializarea pregătirii etc.;
- cunoașterea conținutului programei școlare, al manualului și al bibliografiei suplimentare specifice disciplinei de învățământ în ansamblu, pentru fiecare parte, capitol și temă a fiecărei lecții;
- asigurarea relațiilor interdisciplinare;
- stabilirea felului de activitate didactică (teoretică sau practică), a categoriei și variantei de lecție și încadrarea ei într-un sistem de lecții;
- elaborarea structurii specifice categoriei de lecție stabilite;
- stabilirea obiectivelor fundamentale și operaționale specifice temei noi;
- stabilirea conținutului temei noi, precum și conținutul altor verigi ale lecției (reactualizarea, verificarea, activitatea independentă acasă etc.);
- stabilirea adecvată a strategiilor didactice necesare desfășurării lecției: mijloace, forme, metode de învățământ și de evaluare etc.;
- stabilirea modului de desfășurare a activității didactice, asigurând îmbinarea adecvată și judicioasă a muncii didactice frontale, cu munca în echipă și munca individuală independentă, a muncii învățătorului ca îndrumător, cu cea de cooperare și întrajutorare cu elevii și cu cea de consultant – consilier;
- stabilirea timpului (în minute) pentru fiecare etapă a lecției și altele.

Important

În literatura de specialitate (M. Ionescu; M. Bocoș, 2009, p. 315) întâlnim și *lecția de creație*, care încurajează, valorifică și dezvoltă, în cel mai înalt grad, originalitatea, inventivitatea și creativitatea elevilor. În cadrul științelor, această categorie de lecție își are locul bine definit.

Variante de lecții de creație

- *lecția bazată pe exerciții creative* (de exemplu, rezolvarea de probleme la genetică, anatomia și fiziologia omului, elaborarea de diferite mijloace de învățământ, machete – macheta acizilor nucleici, a arcului reflex etc. – lucrări etc.);
- *lecția bazată pe elaborarea de proiecte creative* pentru elevi;
- *lecția bazată pe multimedia;*
- *lecția de creație tehnică* (de exemplu, conceperea și realizarea de dispozitive/aparate/instalații);
- *lecția bazată pe metode de stimulare a creativității individuale și de grup.*

Întrebări

1. Explicați de ce *obiectivul fundamental* (factorul constant) al lecției constituie cel mai adecvat criteriu pentru identificarea sau stabilirea categoriei de lecție.
2. Indicați și alte *variante de lecție* decât cele menționate în textul cursului.
3. Strategia didactică este influențată de *stilul de predare* al cadrului didactic? Dar de *stilul de învățare* al elevilor?

Temă de reflecție

Presupunând că sunteți învățător/învățătoare, de ce *categorie și variantă de lecție* credeți că v-ați atașat în predarea *Științelor naturii/Geografiei*? Argumentați și exemplificați.

Indiferent unde se desfășoară *activitatea didactică*, în mediul școlar sau extrașcolar, aceasta este subordonată unor obiective, care se realizează printr-o îmbinare specifică a unor forme de organizare a activității, a unor metode și mijloace de învățământ și se optimizează continuu, pe baza evaluării.